

הַלְבוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה פֶּרֶק ב

א. הָאֵל הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה מְצוּה לֵאמֹר וּלְיִרְאָה מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאֶהְבֵת, אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים ו, ה; דברים יא, א) וְנֶאֱמַר "אֵת-ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא" (דברים ו, יג; דברים י, כ). וְהֵיאֵךְ הִיא הַדֶּרֶךְ לֵאמֹר, וִירְאָתוֹ: בְּשַׁעַה שִׁיתְבוֹנֵן הָאָדָם בְּמַעֲשָׁיו וּבְרוּאָיו הַנִּפְלְאִים הַגְּדוֹלִים, וִירְאָה מֵהֶם חֲכָמָתוֹ שְׁאִין לָהּ עֶרֶךְ וְלֹא קֵץ מִיד הוּא אוֹהֵב וּמִשְׁבַּח וּמִפָּאָר וּמִתְאֵוָה תְּאֵוָה גְּדוֹלָה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוֹל, כִּמּוֹ שֶׁאֵמַר דָּוִיד "צִמְאָה נַפְשִׁי, לֵאלֹהִים לֵאלֹהִים חַי" (תהילים מב, ג).

ב. וּכְשֶׁמִּחְשַׁב בַּדְּבָרִים הָאֵלּוּ עֲצָמָן, מִיד הוּא נִרְתַּע לְאַחֲרָיו, וִירְאָה וַיִּפְחַד וַיֵּדַע שֶׁהוּא בְּרִיָּה קִטְנָה שְׁפִלָּה אֲפִלָּה, עוֹמֵד בְּדַעַת קִלְה מַעוּטָה לִפְנֵי תַמִּים דַּעוֹת, כִּמּוֹ שֶׁאֵמַר דָּוִיד "כִּי-אֶרְאֶה שְׁמִיךְ . . . מֶה-אֲנוֹשׁ כִּי-תִזְכְּרֵנּוּ" (תהילים ח, ד-ה).

ג. וּלְפִי הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ אֲנִי מְבָאָר כָּלָלִים גְּדוֹלִים מְמַעֲשֵׂה רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, כְּדִי שִׁיְהִי פֶתַח לְמַבִּין לֵאמֹר אֵת הַשֵּׁם, כִּמּוֹ שֶׁאֵמַר חֲכָמִים בְּעִנְיַן אֶהְבָּה, שֶׁמִּתּוֹךְ כֶּךָ אֵתָּה מְפִיר אֵת מִי שֶׁאֵמַר וְהִיא הָעוֹלָם.

ד. כָּל מֶה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, נִחְלַק לְשְׁלוֹשָׁה חֻלְקִים: מֵהֶם בְּרוּאִים שֶׁהֵם מַחְבְּרִים מַגְלָם וְצוּרָה וְהֵם נִהְיִים וְנִפְסָדִים תָּמִיד, כִּמּוֹ גּוֹפּוֹת הָאָדָם וְהַבְּהֵמָה וְהַצִּמְחִים וְהַמִּתְכּוֹת. וּמֵהֶם בְּרוּאִים שֶׁהֵם מַחְבְּרִים מַגְלָם וְצוּרָה, אֲבָל אֵינָם מִשְׁתַּנִּים מִגּוֹף לְגּוֹף וּמִצוּרָה לְצוּרָה כִּמּוֹ הָרֵאשׁוֹנִים, אֲלֹא צוּרָתָם קְבוּעָה בְּגִלְמָם לְעוֹלָם, וְאֵינָם מִשְׁתַּנִּים כִּמּוֹ אֵלּוּ וְהֵם הַגִּלְגָּלִים וְהַכּוֹכָבִים שֶׁבָּהֶן, וְאֵין גִּלְמָם כִּשְׂאָר גִּלְמִים וְלֹא צוּרָתָם כִּשְׂאָר צוּרוֹת.

ה. וּמֵהֶם בְּרוּאִים צוּרָה בְּלֹא גִלְמָם כָּלָל וְהֵם הַמְּלָאכִים, שֶׁהַמְּלָאכִים אֵינָם גּוֹף וְגוּיָה, אֲלֹא צוּרוֹת נִפְרָדוֹת זֶה מִזֶּה. וְכֵן הוּא זֶה שֶׁהַנְּבִיאִים אוֹמְרִים שֶׁרָאוּ הַמְּלָאךְ אֲשֶׁר וּבַעַל כְּנָפִים הִכַּל בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה וְדֶרֶךְ חִידָה, לוֹמַר שֶׁאֵינוּ גּוֹף וְאֵינוּ כְּבֹד כְּגּוֹפּוֹת הַכְּבָדִים, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ, אֲשֶׁר אֵכֹלָה הוּא" (דברים ד, כד), וְאֵינוּ אֲשֶׁר אֵלּא מְשָׁל. וְכִמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "עֲשֵׂה מְלָאכָיו, רִוּחוֹת" (תהילים קד, ד).

ו. וּבִמֶּה יִפְרְדוּ הַצּוּרוֹת זֶה מִזֶּה, וְהֵרִי אֵינָן גּוֹפִין לְפִי שְׁאִינָן שׁוֹוִין בְּמַצִּיאָתָן, אֲלֹא כָּל אֶחָד מֵהֶן לְמִטָּה מְמַעֲלָתוֹ שֶׁלְּחִבְרוֹ וְהוּא מְצוּי מְכוּחוֹ זֶה לְמַעֲלָה מִזֶּה; וְהַכָּל נִמְצָאִים מְכוּחוֹ שֶׁלְּהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְטוֹבוֹ. וְזֶה הוּא שֶׁרִמְזוֹ שְׁלֵמָה בְּחֲכָמָתוֹ וְאֵמַר "כִּי גְבוּהָ מַעַל גְּבוּהָ, שִׁמְרָה, וּגְבוּהֵם, עֲלֵיהֶם" (קוהלת ה, י).

ז. זֶה שֶׁאֵמַרנוּ לְמִטָּה מְמַעֲלָתוֹ, אֵינָה מַעֲלַת מְקוֹם כִּמּוֹ אָדָם שִׁיּוֹשֵׁב לְמַעֲלָה מִחִבְרוֹ; אֲלֹא כִּמּוֹ שֶׁאוֹמְרִין בְּשְׁנֵי חֲכָמִים שֶׁאֶחָד גְּדוֹל מִחִבְרוֹ בְּחֲכָמָה, שֶׁהוּא לְמַעֲלָה מְמַעֲלָתוֹ שְׁלִזָּה, וְכִמּוֹ שֶׁאוֹמְרִין בְּעִלָּה, שֶׁהִיא לְמַעֲלָה מִן הָעֲלָוִל.

ח. שְׁנֵי שְׁמוֹת הַמְּלָאכִים, עַל שֵׁם מַעֲלוֹתָם הִיא; וּלְפִיכֶךָ נִקְרָאִים חִיּוֹת הַקֶּדֶשׁ וְהֵם לְמַעֲלָה מִן הַכָּל, אוֹפְנִים, וְאַרְאֵלִים, וְחַשְׁמֵלִים, וְשִׁרְפִים, וּמְלָאכִים, וְאֱלֹהִים, וּבְנֵי אֱלֹהִים, וְכְרוּבִים, וְאִישִׁים.

ט. כָּל אֵלּוּ עֲשָׂרָה הַשְּׁמוֹת שֶׁנִּקְרָאוּ בָּהֶם הַמְּלָאכִים, עַל שֵׁם עֲשָׂר מַעֲלוֹת שֶׁלָּהֶם הֵם. וּמַעֲלָה שְׁאִין לְמַעֲלָה מִמֶּנָּה אֲלֹא

מַעֲלַת הָאֵל בְּרוּךְ הוּא, הִיא מַעֲלַת הַצּוּרוֹת שֶׁנִּקְרְאוֹת חַיּוֹת; לְפִיכֶן נֶאֱמַר בִּנְבוּאָה, שֶׁהֵן תַּחַת הַכֶּסֶּא. וּמַעֲלָה עֲשִׁירִית, הִיא מַעֲלַת הַצּוּרָה שֶׁנִּקְרְאוֹת אִישִׁים, וְהֵם הַמְּלָאכִים שֶׁמִּדְּבָרִים עִם הַנְּבִיאִים וְנִרְאִים לָהֶם בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה; לְפִיכֶן נִקְרְאוּ אִישִׁים, שֶׁמַּעֲלָתָם קְרוֹבָה מִמַּעֲלַת דַּעַת הָאָדָם.

י. וְכָל הַצּוּרוֹת הָאֵלוּ חַיִּים וּמִכִּירִים אֶת הַבּוֹרָא, וַיּוֹדְעִין אוֹתוֹ דַּעַה גְּדוֹלָה עַד לְמְאוֹד. כָּל צוּרָה וְצוּרָה לְפִי מַעֲלָתָהּ, לֹא לְפִי גְדָלוֹ. אִפְלוּ מַעֲלָה הָרֵאשׁוֹנָה אֵינָה יְכוּלָה לְהַשִּׁיג אֶמְתַּת הַבּוֹרָא כִּמְהָ שֶׁהִיא, אֲלֹא דַעְתָּהּ קִצְרָה לְהַשִּׁיג.

יא. אָבֵל מִשְׁגָּת וַיּוֹדְעַת יִתְרִי, מִמָּה שֶׁמִּשְׁגָּת וַיּוֹדְעַת צוּרָה שְׁלֵמָטָה מִמֶּנָּה; וְכֵן כָּל מַעֲלָה וּמַעֲלָה, עַד מַעֲלָה עֲשִׁירִית. וּמַעֲלָה עֲשִׁירִית גַּם הִיא יוֹדְעַת הַבּוֹרָא, דַּעַה שְׁאִין כּוֹחַ בְּנֵי אָדָם הַמַּחְבְּרִין מִגֵּלָם וְצוּרָה יְכוּל לְהַשִּׁיג וְלִידַע כְּמוֹתָהּ. וְהַכֹּל אֵינָן יוֹדְעִין אֶת הַבּוֹרָא, כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ עֲצָמוֹ.

יב. כָּל הַנִּמְצָאִים חוּץ מִן הַבּוֹרָא, מִצּוּרָה הָרֵאשׁוֹנָה עַד יְתוֹשׁ קֶטֶן שִׁיחִיָּה בְּטִבּוֹר הָאָרֶץ הַכֹּל מִכּוֹחַ אֶמְתּוֹ נִמְצְאוּ. וְלְפִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ עֲצָמוֹ וּמִכִּיר גְּדָלוֹ וְתַפְאֲרָתוֹ וְאֶמְתּוֹ, הוּא יוֹדֵעַ הַכֹּל וְאִין דְּבַר נִעְלָם מִמֶּנּוּ.

יג. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִכִּיר אֶמְתּוֹ, וַיּוֹדֵעַ אוֹתָהּ כְּמוֹת שֶׁהִיא. וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ בְּדַעַה שֶׁהִיא חוּץ מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שְׁאֵנּוּ יוֹדְעִין, שְׁאִין אָנּוּ וְדַעְתָּנּוּ אַחַד. אָבֵל הַבּוֹרָא הוּא וְדַעְתּוֹ וְחַיּוֹ אַחַד, מִכָּל צֶד וּמִכָּל פֶּנֶה: שְׁאֵלְמָלָא הִיא חַי בְּחַיִּים וַיּוֹדֵעַ בְּדַעַה, הָיוּ שָׁם אֱלוֹהוֹת הִרְבֵּה הוּא וְחַיּוֹ וְדַעְתּוֹ; וְאִין הַדְּבַר כֵּן, אֲלֹא אַחַד מִכָּל צֶד וּמִכָּל פֶּנֶה וּבְכָל דֶּרֶךְ יַחֲוֹד.

יד. נִמְצְאוּ אוֹמְרִים: הוּא הַיּוֹדֵעַ, וְהוּא הַיִּדּוּעַ, וְהוּא הַדַּעַה עֲצָמָה הַכֹּל אַחַד. וְדְבַר זֶה אֵין כּוֹחַ בִּפְנֵי לְאֹמְרוֹ וְלֹא בְּאֵזֶן לְשִׁמְעוֹ וְלֹא בְּלֵב הָאָדָם לְהַכִּירוֹ, עַל בְּרִיו. וְלְפִיכֶן אוֹמְרִין "חַי פֶּרַעַה" (בראשית מב, טו; בראשית מב, טז) וְ"חַי נִפְשָׁךְ" (שמואל א א, כו; ועוד הרבה, בצירה), וְאִין אוֹמְרִין חַי ה' אֲלֹא "חַי-ה'" (שופטים ח, יט; ועוד הרבה, בפתח) שְׁאִין הַבּוֹרָא וְחַיּוֹ שְׁנַיִם כְּמוֹ חַיִּי הַגּוֹפּוֹת הַחַיִּים, אוֹ כְּחַיִּי הַמְּלָאכִים.

טו. לְפִיכֶן אֵינּוּ מִכִּיר הַבְּרוּאִים וַיּוֹדְעִם מִחֲמַת הַבְּרוּאִים, כְּמוֹת שְׁאֵנּוּ יוֹדְעִים אוֹתָם, אֲלֹא מִחֲמַת עֲצָמוֹ יִדְעִם; לְפִיכֶן מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ עֲצָמוֹ, יִדַּע הַכֹּל שֶׁהַכֹּל נִסְמָךְ בְּהוּיָתּוֹ לוֹ.

טז. דְּבָרִים אֵלוּ שְׁאֵמְרָנוּ בְּעֵנִין זֶה בְּשְׁנֵי פָּרְקִים אֵלוּ, כְּמוֹ טַפָּה מִן הַיָּם הֵן מִמָּה שֶׁצָּרִיךְ לְבָאֵר בְּעֵנִין זֶה. וּבִאֲוֹר כָּל הָעֵינָיוּרִים שֶׁבְּשְׁנֵי פָּרְקִים אֵלוּ הוּא הַנִּקְרָא מַעֲשֵׂה מִרְכָּבָה.

יז. צוּר חֲכָמִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁלֹּא לְדַרְשׁ בְּדְבָרִים אֵלוּ אֲלֹא לְאִישׁ אַחַד בְּלִבָּד, וְהוּא שִׁיחִיָּה חֲכָם וּמִבֵּין מִדַּעְתּוֹ. וְאַחֵר כֶּךָ מוֹסְרִין לוֹ רֵאשֵׁי הַפָּרְקִים, וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ שְׁמֵץ מִן הַדְּבַר; וְהוּא מִבֵּין מִדַּעְתּוֹ, וַיּוֹדֵעַ סוּף הַדְּבַר וְעָמְקוֹ.

יח. וְדְבָרִים אֵלוּ דְבָרִים עֲמוּקִים הֵם עַד לְמְאוֹד, וְאִין כָּל דַּעַת וְדַעַת רְאוּיָה לְסַבֵּלָן. וְעַלִּיהֶן אָמַר שְׁלֵמָה בְּחֻכְמָתוֹ דֶּרֶךְ מִשְׁל, "כְּבָשִׁים לְלִבּוֹשָׁךְ" (משלי כז, כו); כֶּךָ אָמְרוּ חֲכָמִים בְּפִרוּשׁ מִשְׁל זֶה, דְּבָרִים שֶׁהֵן כְּבָשׁוֹנוֹ שְׁלַעוֹלָם יִהְיוּ לְלִבּוֹשָׁךְ, כְּלוֹמַר לָךְ לְבָדֶךָ, וְאַל תְּדַרְשׁ אוֹתָן בְּרַבִּים. וְעַלִּיהֶם אָמַר "יִהְיוּ-לָךְ לְבָדֶךָ";

וַאֲיֵין לְזָרִים, אֶתָּךְ" (משלי ה, יז). וַעֲלִיָּהֶן אָמַר "דְּבֶשׁ וְחָלָב תַּחַת
לְשׁוֹנְךָ" (שיר השירים ד, יא); כֶּךָ פִּרְשׁוּ חֲכָמִים הָרֵאשׁוֹנִים, דְּבָרִים
שֶׁהֵן כְּדֶבֶשׁ וְחָלָב, יִהְיוּ תַּחַת לְשׁוֹנְךָ.